

מגד ירחים

אדר

עלון חדשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל ■ גיליון מס' 125 ■ אדר תש"ע

על משנת הראי"ה מאת הראי"ה קוק זצ"ל

"בעולם הבא, עולם שכולו טוב, עולם שבאור פני מלך חיים יזהירו כזוהר הרקיע ישרי לב ההולכים בדרכי ד' ואורו, יותר נאה... אז מדת החיים המלאה עונג מלא, עונג השוטף ברוב שפע ומפעם בחזקה, עונג הדומה לציור השחוק. יאז ימלא שחוק פינו, 'לשחוק אמרתי מהולל', משובח: לשחוק, לחיים מלאים עז ועונג שוטף בשטף עצום ורב מאור פני ד', וההתענג על טובו. שחוק שמשחק הקב"ה עם הצדיקים בעוה"ב. השחוק שיד ד' תניחהו, השחוק שהעונג האלהי בו גלוי ונחשף, הוא מהולל מאד."

עין איה, שבת א פרק שני, צו

חודש אדר - חודש השחוק

בספר יצירה (פרק חמישי וראה פירוש הרמ"ק שם) מצויה רשימה של מידות נפשיות אשר כל אחת מהן 'מוצמדת' לחודש אחר. כלומר כל חודש מאופיין בעבודה מיוחדת שונה המתמקדת בפן מסוים של האישיות. המידה המוזכרת ביחס לחודש אדר היא מידת השחוק. מהו השחוק? במסכת עבודה זרה (ג, ב) למדנו: "אמר רב יהודה: אמר רב: שנים עשרה שעות הוי היום. שלש הראשונות - הקדוש ברוך הוא יושב ועוסק בתורה; שניות - יושב ודן את כל העולם כולו; שלישיות - יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים; רביעיות - יושב ומשחק עם לוי'תן שנאמר (תהלים קד כו) 'לוי'תן זה יצרת לשחק בו'. משמעות הדברים היא שהקב"ה מתגלה כלפי המציאות בהשתלשלות הדרגתית המחולקת לארבע שלבים: החלק הראשון, הקשר הראשוני של הקב"ה עם המציאות, הוא תורה, סדר העולם. בשלב השני מתגלה הקשר עם הקב"ה בדין, ביכולת להנהיג את המציאות בפועל מתוך תורה. בשלב השלישי ההנהגה האלוהית אף דואגת לצרכי החיים החומריים של כלל הברואים. בחלק הרביעי, בגי' השעות האחרונות, מתגלה שיא הקשר והחיבור בין התוכן האלוהי ובין העולם; חיבור מיוחד המכונה "לווי'תן". המהר"ל (חידושי אגדות, שם) מסביר ששמו של הלווי'תן מבטא עניין של ליווי, התלוות, כלומר חיבור. שיא החיבור הוא השחוק. כאשר אדם חש הזדהות מלאה וזורמת' עם תוכן מסוים זה מתגלה בשחוק (שחוק במשמעות של אושר ולא של הוללות, כמובן). זאת אף הסיבה שצחוק הוא המכנה המשותף הרחב ביותר לכל האנושות. אין דרך יותר מהירה לחיבור בין אנשים מאשר הצחוק. אין דבר שרצונו של אדם מתחבר אליו

באופן יותר 'זורם' וטבעי מאשר הצחוק. שחוק הוא ביטוי להתאמה מוחלטת בין הרצונות; לשיתוף מלא בין אנשים. עוד נאמר בספר יצירה (שם) שהאות המיוחדת לחודש אדר היא האות ק'. במסכת בבא בתרא (נח, א) למדנו כי "אדם בפני שכינה כקוף בפני אדם". אפשר לראות בקוף יסוד שלילי ואפשר לראות בו יסוד חיובי. היסוד הנמוך המצוי ב'קופיות' הוא החקיינות החיצונית, דוגמת הביטוי "מעשה קוף בעלמא" (רא"ש, מסכת גיטין, ב) הבא לתאר דבר ריקני וסתמי. אולם ישנה גם חקיינות עליונה שבה אנו מנסים 'לחקות' את הקב"ה: "מה הוא רחום, אף אתה היה כן" (פסיקתא זוטרתא, פרשת ראה). הרצון לקופיות, היינו הרצון להידמות לבורא, להגיע למצב של חיבור, לווי'ה, להשוואה מוחלטת של רצוננו עם רצונו של הבורא - זהו עניינו של חודש אדר. חודש אדר הוא חודש של אדירות, של מאמץ אדיר להשוות את רצוננו לרצונו של הבורא - "הדור קיבלה בימי אחרשוש". בחודש אדר עם ישראל מקבל על עצמו את התורה באופן בחירי, אחרי שבמעמד הר סיני "כפה עליהם הר כגיגית". לכן בחודש אדר יכול להופיע השחוק. חודש אדר הוא התנוצצות של עולם העתיד אשר בו "ימלא שחוק פינו ולשונו רנה"; התנוצצות מאותו עידן בו נוכל לצחוק את אותו צחוק עליון של ההזדהות המוחלטת עם דבר ד', "לחיים מלאים עז ועונג שוטף בשטף עצום ורב מאור פני ד' וההתענג על טובו. שחוק שמשחק הקב"ה עם הצדיקים בעוה"ב. השחוק שיד ד' תניחהו, השחוק שהעונג האלהי בו גלוי ונחשף, הוא מהולל מאד" (עין איה, שם).

הרב חגי לונדן
ר"מ בישיבת ההסדר חיפה

לרגל חודש אדר
מגילות בכל הנוסחים והגדלים
מגילות מאוירות
ומבחר בתי מגילה

"עוד תפילין מהודרות
ספרי תורה ומזוזות
לשכה להגהות סת"ם
חנות יודאיקה מפוארת

עוטר ישראל
נואי תשלום נוחים

גזילה וגאולה

תהיה לו וביבל יצא". הבית נחשב כשדה וטפל לו. ערים מוקפות חומה הן במעמד מיוחד ובקדושה מיוחדת. בערים אלה התקיימה מצוות ישיבת ארץ ישראל בצורה מלאה יותר, ועל כן הן חושפות את הקדושה שבארץ ישראל בצורה מובלטת יותר. על כן המצורעים משתלחים מהן מפני קדושתן (כלים פ"א מ"ז), והבית נחלט בהן (ויקרא כ"ה, ל') - אין מדובר בשדה שאדם משתמש בו לפרנסתו, ועל כן אין הוא יוצא ביובל. ראו חכמים, שלא יתכן שפורים יהיה בארץ ישראל רק בבחינת הגלות, בערים הפרזות, ויש הכרח שבחינת ארץ ישראל - בחינת החומה - תתבטא בו. זהו כבודה של ארץ ישראל המתבטא בכך שיש בה ערים מוקפות חומה. אין זה ענין חיצוני, אלא קשר פנימי להנהגתה של ארץ ישראל. יש הכרח שחג הפורים יתבטא בארץ ישראל בהנהגה המתאימה לארץ ישראל, ולא רק בפרזים, השייכים להנהגת הגלות. מדוע נקבע פורים בערים המוקפות חומה בט"ו באדר: בספר "אור חדש" כתב המהר"ל (נעמ' רט): "ועוד יש לך לדעת כי מן הראוי גם כן שתהיה ההנחה ויום טוב ליהודים ביום ט"ו שאז הירח מלא אורה, רק שאין כרכים שיש להם חומה וכפרים שאין להם חומה שוים, כי הכפרים הם דומים לירח כאשר הוא ביום י"ד, כי יום י"ד עדיין אין גבול לירח שהרי עדיין מוסיף והולך עד ט"ו, רק הכפרים שאין להם גדר וגבול והם דומים לירח כאשר הוא ביום

א) למדנו: "מכאן אמרו חכמים: ראויים היו ישראל להעשות להם נס בימי עזרא, כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון, אלא שגורם החטא". מבאר שם רש"י: ראויים היו להעשות להם נס - לבוא ביד רמה. 'עליה כחומה' פרושה עליה ביד רמה, לכבוש ארץ ישראל, שלא תהיה תחת שלטון האומות. על פי זה נראה, שפרזות' הוא מושג השייך לגלות, ו'חומה' הוא מושג השייך להנהגת ארץ ישראל. החומה מאחדת את כל אנשי העיר, ומבטאת קביעות ועוצמה, ועל כן היא ביטוי להנהגה הלאומית של ישראל, שאיננה מופיעה בגלות. "אילו עלו ישראל חומה", פירושו אילו עלו בהנהגת חומה, בהנהגה הלאומית של ישראל, ההפוכה מהנהגת הגלות. הנהגה זו היא הנהגתו של יהושע, שהנחיל לישראל את הארץ. המאירי מבאר שהטעם לכך שתלו חכמים את דין מוקפות חומה מימות יהושע, והרי הפסוק "לבד מערי הפרזי הרבה מאד" נאמר בימי משה, מכיון שיהושע מבטא את הנהגת ארץ ישראל - את כיבוש הארץ והישיבה בה. יהושע העלה את ישראל "חומה", ועל כן בו תלוי דין מוקפות חומה. החומה מבטאה ומגדירה שהבתים והאנשים שבעיר הם המרכז והעיקר, והארץ משמשת אותם להוציאם אל הפועל. בעיר פרזות, לעומת זאת, הרי שהשדות עיקר - אדם בונה את ביתו ליד שדהו, וביתו טפל לשדה, כדברי הכתוב (ויקרא כ"ה, ל"א): "ובתי החצרים אשר אין להם חמה סביב על שדה הארץ יחשב גאלה

הפתגמים ("מגד יריחים") אשר בכתבי מרן הרב זצ"ל הם בבחינת מועט המחזיק את המרובה. בשנת תרע"ד בחודש אדר א' הוא כותב: "המזכירים כרכים המוקפים מימות יהושע בן נון, לא יוכלו להשאר עבדי אחשוורוש". כדי להבין דברים אלו, נעיין בדין קריאת המגילה בכרכים ביום ט"ו באדר. שכן חכמים תיקנו במקומות שאינם מוקפים חומה שיקראו את המגילה ב"ד באדר, ובכרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון, יקראו בט"ו בו. מה ענין יהושע בן נון לקריאת המגילה? בירושלמי (מגילה א, ה) נתנו טעם לדין זה: "כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר. ר' סימון בשם רבי יהושע בן לוי: חלקו כבוד לארץ ישראל שהיתה חריבה באותן הימים ותלו אותה מימות יהושע בן נון". מהו כבודה של ארץ ישראל בכך שקוראים בחלק מעריה בט"ו? האם קריאת ט"ו מכובדת יותר מקריאת י"ד? נראה, שיש כבוד לארץ ישראל בכך שיש בה ערים מוקפות חומה. מהו הכבוד? על הפסוק נשיר השירים ח', ט': "אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז". דרשו חכמים נשיר השירים רבה פרשה ח', י"ג: "אם חומה היא" - אילו עלו ישראל חומה מן הגולה לא חרב בית המקדש פעם שניה. כלומר, אילו היו ישראל עולים חומה מבבל בימי עזרא - לא היה המקדש חרב בשנית. מה פירוש "אילו העלו חומה"? במסכת ברכות (ד,

רבנו הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל - "אוהב את הבריות"

ניסן, ליל הסדר תרנ"א - פורים דפרזות, אדר תשמ"ב

יחד עם זה, היה תקיף בדעותיו. היתה אצלו חלוקה ברורה בין התייחסות של אהבה לכל אדם, לבין יחס ענייני לרעיונותיו ודעותיו. הוא ראה את הטוב שבכל אדם ועזר לו להוציא לפועל. באשר לרעיונות המקולקלים שמצא אצל אדם, היה מברר את הנושא בצורה רחבה, ותמיד מתוך אהבה, כך שאותו אדם לא נפגע כלל. רבנו היה מקרב רחוקים באהבה עצומה, ובסבלנות מרובה היה מקדיש להם לילות כימים, יושב עמם שעות רבות, מקשיב לרחשי ליבם ועונה בסבלנות על שאלותיהם. היה מליץ בביתו רחוקים מתורה ומצוות, לפעמים במשך שנים, והיה משתף אותם בסעודותיו הצנועות. היה רגיל לומר: "צריך להיפגש עם הציבור הלא-דתי".

ראהו מעולם, היה קם, אוהב בידו, מזמינו להיכנס, כאילו מכירו זה עשרות שנים, כולו שופע אהבה וחום.

רבנו עם בני המקווה מיפן

מתוך "התורה הגואלת" לרב חיים אביהוא שוורץ, ד, עמ' רי

רבנו התנהג באהבה לכולם: דתיים ולא דתיים, חכמים ופשוטי העם. כמוכן, הוא כיבד תלמידי חכמים, אך אהבתו נמשכה לכל אחד. גם אם נכנסו אליו עשרים אנשים זה אחר זה, כל אחד מהם הרגיש שרבנו שמח בבואו, שבאותו זמן הוא היחיד בעולם ואין אף דבר אחר מטרידו. הוא היה כולו מרוכז מסביבו. ואכן, אותו אדם הרגיש שהוא מרכז כל המחשבות של רבנו, והוא - בשביל רבנו - הכל. וכן חינך את תלמידיו שהתרופה הראשית לדורנו היא אהבה, יחד עם אמונה. גם עם הגויים התנהג בחביבות ובכבוד. מעשה שביקרה אצלו קבוצת כמרים נוצריים, והוא ביטא בפניהם בכל תוקף את התנגדותה של היהדות לנצרות, אך הם הרגישו כל-כך טוב מיחסו האישי, שבסוף דבריו, קמו מתוך התרוממות נפש ושמחה ומחאו לו כפיים. אפילו בפני בחור שלא

אישים ואירועים

בחי מרן הראי"ה זצ"ל

מרן הרב קורא לכל אחד מישראל להשתתף בשמחת תנועת "המזרחי". המבטאת לאחר אלפי שנות גלות, את הקשר בין עם ישראל לארצו ותורתו. למרות שיש עדיין מגרעות וחסרונות בסדרי החיים והחינוך שיש להשלים, חובתנו היא ל עודד ולחזק את היישוב היהודי בארץ ישראל.

כ"ו אדר ב' תרפ"ז
(1927)

הקצרות ראשי הרבנים לארץ ישראל לחג חציהיובר של הסוחר

אחינו היקרים צופי ישועת עם ה', מארץ אבות, במעמקי רגשי קודש ואמונת אומן, שלום וברכת עולם ממכון בית חיינו לעד.

אחים חביבים:

מאורע רב-ערך במעמדה הגדול של כנסת ישראל אשר נוצר בפלאות מידי עושה פלא גואל ישראל ומושיעו בימינו אלה לשם בנין האומה על אדמת הקדש בצורה של צמיחת קרן ישועה וראשית מצעדי הגאולה, הוא לנו חתימת תקופה בת חצי היובל ליצירת "המזרחי" אשר בצדק מתכוננים לחוג אותה בצורה חגיגית נוה בקדש, כל הדוגלים בשמו ומוקירים את השפעתו ופעולותיו על שדה הבנין של התחיה הלאומית, בימי אדר שני דהאי השתא.

אין איש יהודי צריך להיות דוקא מזרחי רשמי, כדי להשתתף בשמחה כללית זאת. חושב אני, והנני יכול להצהיר זה בגלוי לפני כל עדת ישראל מקרוב ומרחוק, שכל אחד מישראל אשר זיקי אהבת האומה ושאפית ישועתה וחבת קדש בארץ הצבי מקום עוזנו כבודנו והרמת ראשנו לנצח לא עוממו לגמרי בלבבו, יכול לשמח עלי גיל, אל החזון הגדול הזה שלמציאותו של המזרחי, בתוך התכונה הגדולה העובדת זה תקופת-שנים רבה בלא הרף בשם שיבת בנים לגבולם, אשר נתבססה זה רבות בשנים בהעבודה הציונית הכללית לכל אגפיה. אם רק נרחיב את דעתנו, לתור אחרי כל העלילות הגדולות אשר אנחנו רואים בישראל ובעמים, אחרי שנות גלויות מאות רבות של שכחה והזנחה מצד ההמון שלנו בחלקיו הגדולים, ומצד העמים כולם, ואחרי אשר עינינו רואות את ההתנערות הכבירה ההולכת ומתגברת משנה לשנה, לשם בנין הארץ והקמת סדר לאומי בתוכה... ואנחנו הלא יודעים אנו שהננו חיים בתקופה כזאת אשר אור הקדש יושב במסתר, הולך הוא ומתעלם משוקי החיים הסואנים בשטף גלים חילוניים מאד. יודעים אנו ומאמינים אנחנו באמונה שלמה שנצח ישראל לעד יקום, וסוף כל סוף יראו כי נצדק קודש, וגם מכל הזרמים ההולכים מאד שמאלה, תצא הופעת קדש משורש השרשים של נשמת ישראל, אשר תקים חזון עולמים, של תשובה נהדרה, אשר תופיע על כל נאות יעקב וכל פאוריו. אבל אם נתבונן על המצב בהוה ונשאל את עצמנו מה הוא הכח המזכיר את ה' ודבר קדשו בתוכיותה של התנועה הלאומית וכנסיותיה, הרי יסודה של התחיה הלאומית ובסיסה של הבניה בארץ האבות, היא התורה. רק המזרחי, בחטיבותיו, בסדריו, באמוצו ובמהלכו המעשיים, התרבותיים והפוליטיים, הוא עושה את המפעל הכביר הזה.

אם ישנם, אחינו היקרים, דברים רבים המחויבים להעשות בבנין הארץ והעלאת לבת הקדש, של אור התורה ונר מצוה, ולא נעשו, אם ישנם מגרעות רבות בסדרי החיים ובסדרי החנוך שנתנכרו מאשמת הזמן וירידת הדור, ולא נשלמו עד כה, אם ישנן חזיונות שאינם משמחים, בחיים החדשים הזורמים לנו בצורה של תחיה לאומית ועבודה יצרנית, בייחש התורה וכל קדש בישראל - לא המזרחי אשם בדבר כי אם כל אלה אשר אינם באים לעזרתו ואינם מחזקים את ידיו.

יכולים אנחנו, רבותי ואהובי, ואולי גם חייבים אנו, לדרוש דרישות למלואם של כל חובותינו הקדושות וחזוק הדת והיהדות, בכל העולם הישראלי, וביותר בארץ ישראל. אבל לעולם לא נוכל להזניח את הכח המכובד והאיתן שיש לנו עם המזרחי ועל ידיו בעמדתה של הפעולה הציונית הכללית והשפעותיה. --- ולשמחת לב כל ישרי לב יראו עינינו וישמח לבנו בשבב ה' את שבות גאון עוז הדרת קדש בתנו מציון ישועה לישראל תפארתו במהרה בימינו אמן.

והנני בזה אחיכם נאמן לעבודתכם השולח אתכם את ברכתו באהבת נצח מהר הקדש מירושלים.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

י"ד שאין לו גדר עדיין וגבול ולכך הנחת הכפרים ביום י"ד, אבל יושבי כרכים שיש להם גדר וגבול, הוא החומה שהוא גדר וגבול לכרך כי עד כאן הוא הכרך ולכך הם דומים ליום ט"ו שביום ט"ו יש גדר וגבול לאור הירח".

ביום י"ד בחודש, הלבנה אינה במילואה ויש בה פרצות (לשון "פרצות"), וביום ט"ו אור הירח מלא, ואז יש לו "גדר וגבול" - יש לירח חומה, ועל כן קבעו לערים מוקפות חומה ביום ט"ו. יום ט"ו הוא היום של השמחה השלימה, ועל כן בו קבעו את ימי הפורים. עם זאת, הכפרים שאינם מוקפים חומה דומים ללבנה קודם מילואה, כשהיא עדיין מתפשטת ואין לה גבול, ועל כן קבעו את ימי הפורים בהם ביום י"ד.

כבודה של ארץ ישראל מתבטא ביום ט"ו, בתאריך זה באה לידי ביטוי הנהגת "חומה", הנהגתה של ארץ ישראל. קביעת פורים ביום ט"ו באדר על פי הכרכים המוקפים מימות יהושע בן נון, מבטאת את ציפיתם של חכמים לגאולה "כחומה", ביד רמה. ציפיה זו נובעת מאמונה כי ארץ ישראל תשוב להיבנות בערים רבות, וקדושתה תשוב להתגלות ביישיבת בני ישראל בתוכה. אמונה זו, היא שמבטיחה כי לא ישראו בני ישראל "עבדי אשורוש", ויפעלו כדי להיגאל ולשוב לארץ ישראל.

"המזכירים כרכים המוקפים מימות יהושע בן נון, לא יוכלו להשאר עבדי אשורוש" - חכמים, שבעת חורבנה של ארץ ישראל זכרו את בניינה בעבר, תיקנו לקרוא את המגילה בכרכים המוקפים מימות יהושע בן נון. תקנה זו לא רק על שם העבר היא באה, אלא היא מבטאת את האמונה לעתיד - לבנין ארץ ישראל מחדש ולשגשוגו, ועל כן מובטח לנו שלא לעד נישאר "עבדי אשורוש".

הרב יהושע ויצמן
ראש ישיבת ההסדר במעלות ת"ו

בשעה שאנו עומדים על ההכרה של איבת העולם אשר לנגדנו מכל ההמנים שבכל הדורות, ובשעה שאנו מתמלאים אהבה לכל המגנים והמצילים שלנו, לכל המרדכיים שבכל הזמנים... אל נשכח את פוד הגבורה העליונה המלווה אותנו את פוד התפארת המעטרת אותנו... שהוא הפוד של היהדות הנצחית, שעל ידו נתרום ונתנשא מעל כל המכשולים אשר בדרך תחייתנו הלאומית.

"היסוד" גליון קכד תרצ"ה

לפרטים נוספים ניתן לפנות למרכז התיעודי ב"בית הרב".

הרב שמואל אליעזרי זצ"ל

שומיאץ, רוסיה הלבנה, תרס"ד 1904 - תל אביב, ג' אדר א' תשנ"א 1991

עד שנת תשי"ח (1958), והיה מנהיג לכל התושבים: אשכנזים וספרדים, דתיים וחילוניים; וכמובן עסק בלימוד, ובהרבצת תורה וחינוך הילדים.

בראשית דרכה של "האנציקלופדיה התלמודית" היה מבין כותבי הערכים, עסק והעמיק בנושאי המצוות התלויות בארץ והקים את "המכון לחקר הלכה" שעסק בנושאי שביעית ומצוות התלויות בארץ. כמו כן היה ממקימי אגודת הרבנים מורי ההוראה בירושלים, ופעיל מאוד בגיבוש האופי היהודי-ציוני של היישוב. כן היה מקורב

הרב שמואל אליעזרי זצ"ל, נולד בשנת תרס"ד ברוסיה הלבנה בעיירה שומיאץ שבפלך סמולנסק כבן שביעי במשפחה בת 11 ילדים. העיירה הייתה עיירה יהודית טיפוסית בת כ-3,000 תושבים עם בתי מדרש ובתי כנסת וכמה מאות גויים שחיו בשולי העיירה. משפחתו, משפחת שנדרוב, הייתה מבוססת מבחינה כלכלית. אביו ר' אליעזר שנדרוב זצ"ל, עסק יחד עם אמו, גינסה לבית פבזנר ז"ל, בניהול החנויות שהיו בבעלותם, לפרנסת המשפחה הענפה.

לרבנים הראשיים ובראשם הרב הרצוג והרב עוזיאל זצ"ל. עם קום המדינה, הרגיש צורך לסייע בגיבוש האופי היהודי של המדינה שבדרך, ועל כן, למרות היותו כבר בן 44, התגייס לצה"ל כדי לתרום את חלקו לייסוד הרבנות הצבאית. הוא הרגיש שנתגלגלה לידו זכות - כך התבטא - "להשפיע על האופי היהודי של צבא ישראל".

שמואל שנדרוב בלט בכשרונותיו כבר בהיותו ילד. בשנת תרע"ה (1915) בעת מלחמת העולם הראשונה הגיע לעיירה שלהם ה"חפץ חיים", הרב ישראל מאיר הכהן זצ"ל, בראש ישיבתו - ישיבת ראדין. המוכשרים שבילדי העיירה, ושמואל שנדרוב ביניהם, התקבלו לישיבה ולמדו בה. כך זכה להכיר מקורב את ה"חפץ חיים".

לחלוצי הרבנות הצבאית דאז, נאבקו על האופי היהודי של הצבא, על יכולתו של החייל הדתי לשרת בכל יחידה בצה"ל - דבר שלא היה אז ברור מאליו. כך זכה להיות ממעצבי פניו היהודיים של צה"ל, ובניסוח פקודות מטכ"ל בנושאים יהודיים, אשר תקפות עד היום. שירת בצה"ל עד תשט"ז (1956).

לאחר המהפכה הקומוניסטית נאלץ ה"חפץ חיים" לשוב ולנדוד. בשנת תרע"ח (1918) עזב את העיירה ועבר עם ישיבתו לסמילוביץ. ה"חפץ חיים" הציע לאבי הילד (בן ה-14) לתת לו להצטרף לישיבה ללמוד תורה. לדעתו - כך התבטא ה"חפץ חיים" - הילד עתיד להיות גדול בתורה. אביו נעתר והוא אכן גלה למקום תורה. מאז אותו יום, לא פגש איש מבני משפחתו עד חצי שנה לפני פטירתו, בהיותו בן 86, עת זכה להפגש עם אחד מאחיו שהגיע לביקור בארץ עם נפילת מסך הברזל, לאחר 72 שנות פירוד.

עם פרישתו מצה"ל, בהיותו בן 52, התמנה לדיין בבית הדין הרבני בת"א, ומאוחר יותר עבר להתגורר בת"א, שימש בדיינות עד תשל"ה (1975) עת פרש לגימלאות. משנת תש"ד (1960) בהיותו, דיין בתל אביב, התגורר בשכונת "יד אליהו" בשיכון הפועל המזרחי, ובמשך כל השנים תרם מכוחו ומיכולתו לקהילה שלא על מנת לקבל פרס. נתן שיעורי תורה רבים ונענה לכל דורש בפסק הלכה ובעצה. האיר פניו לכל אדם, ונהג תמיד ברוחו של הרב קוק לקרב לבבות.

עד עלותו לא"י, גלה ממקום תורה למקום תורה, כדי ללמוד מפייהם של גדולי הדור שגילו את כשרונו והנחוהו ללמוד במספר ישיבות גדולות (סמילוביץ, וולוז'ין, ווילנא). בדרך זו למד אצל גדולי הדור באותה תקופה: רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, רבי אליהו דושניצר זצ"ל, הרב ברוך דב ליבוביץ זצ"ל והגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל. עוד בהיותו בוויילנא, החל לשאוף לעלות לארץ ישראל, ברוח הציונות הדתית של אותם הימים, ויצר קשר עם ישיבת הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל בירושלים. בשנת תרפ"ה (1925) עלה שמואל שנדרוב לארץ ולמד בישיבת "מרכז הרב" בירושלים. והוא היה מבכירי תלמידיו של הראי"ה קוק זצ"ל והיה לו כחברותא שאיתו הכין הרב את שיעוריו, וכן הוזמן לשהות עמו בצאתו לחופשות. רוחו וגישתו של מורו ורבו הרב קוק זצ"ל ליוו אותו במשך כל חייו.

הרב היה איש משפחה חם ומסור, למדן מובהק ומתמיד, קשוב לשאלות החברה, העם והמדינה. הקדיש את חייו לתורת ישראל, עם ישראל וארץ ישראל. כתבים רבים משלו התפרסמו בתקופונים הלכתיים כגון: "כרם ציון", "שערי ציון", "קול תורה", "תורת ארץ ישראל", "נעם", "התורה והמדינה", "שבילין" ועוד, וכן כאמור כתב ערכים ב"אנציקלופדיה התלמודית". פרסם פסקי הלכה בנושאי צבא ודיני אישות וברוריה הלכה במצוות התלויות בארץ. ספרים משלו שיצאו לאור: "שיטה על מועד קטן", לתלמידו של רבינו יחיאל מפאריש, יחד עם אהרן יעקובוביץ, הוצאת מכון הארי פישל, ירושלים תרצ"ז. "בירור הלכה" על מסכת ביצה, הוצאת מכון הארי פישל, ירושלים, ת"ש - תש"א. 'תרומת חלה' על מסכת חלה עם פירוש רבינו יצחק בן מלכיצדק סימפונטי השלם, ירושלים תש"ט. 'מלאכת שמואל' חלק ראשון, תל אביב תשכ"ב. הותיר אחריו כתבי יד שלא הספיק להגיה ולהוציא לאור. תנצב"ה

מאחר שהיה מנותק מבני משפחתו והיה בודד בארץ, המשגיח בישיבה הרב יצחק אריאלי זצ"ל קרב אותו מאוד, והיה לו כאב, והרבנית אריאלי הייתה לו כאם.

לאחר מות אביו בשנת 1926 שינה את שמו משנדרוב לאליעזרי ע"ש אביו ר' אליעזר זצ"ל. בשנת תרפ"ח (1928) נשא לאשה את בתיה ז"ל, בת חוה לבית טייטלבוים והרב ישראל זאב הלוי איש הורביץ, חוקר ארץ ישראל ודור חמישי בארץ. יחד הקימו את ביתם, ילדו חמישה ילדים וזכו ל-60 שנות נישואין מאושרות תוך הערכה ותמיכה הדדית עם אהבה, אחוה, שלום ורעות.

בתו, ד"ר ברוריה אגרסט רמת גן

כל שנותיו עסק בלימוד ומחקר. הוסמך לרבנות ולדיינות ע"י גדולי הדור בארץ באותה תקופה: הראי"ה קוק, הרב יעקב משה חרל"פ, הרב צבי פסח פראנק והרב איסר זלמן מלצר, זכר צדיקים לברכה. בצעירותו למד במכון הארי פישל בירושלים, שהוקם ע"י הרב קוק זצ"ל ופרסם במסגרתו מספר פרסומים בעלי ערך מחקרי וביניהם חידושים על מועד קטן ועל מסכת ביצה.

הרב היה הראשון מבין בוגרי ישיבת "מרכז הרב" שיצא לכהן ברבנות. משנת תרפ"ט (1929) שימש כרב בשכונת בית וגן בירושלים

על סמיכתו לרבנות

בשלושים לפטירתו כותב הרב משה צבי נריה זצ"ל במאמרו: "גדול בתורה ובמידות" כי הסמיכה לרבנות שהרב אליעזרי קיבל בתחילת תרצ"א ממרן הראי"ה קוק מפליגה מאוד בשבח, וזו לשונה: "מאז בואו לשקוד על דלתי התורה בישיבתנו הקדושה המרכזית, הוכר לי בטוב-טעמו, בהפלטת כשרונו ובשקידתו הרבה, וב"ה שיגע ומצא כדי מידתו בגמרא ובפוסקים, ראשונים ואחרונים, והגיע למידת-הוראה במידה טובה בגמרא ובסברא, בעומק העיון ובפלפול ישר כאחד הגדולים".

"הצופה" ו' ניסן תשנ"א

עלון חדשי בהוצאת "בית הרב" רח' הרב קוק 9, ת.ד. 6275, ירושלים 91062 טל' 02-6232560 פקס' 02-6242908

מגד ירחים

www.moreshet.co.il/beit-harav • betharav@zahav.net.il

ניתן לקרא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il

עריכה: שושנה רייך עיצוב גרפי: אופירה קרקובר

